

ИЗЛАГАЊЕ
ПРЕДСЕДНИКА САВЕЗА САМОСТАЛНИХ СИНДИКАТА СРБИЈЕ
ЉУБИСАВА ОРБОВИЋА
НА 16. КОНГРЕСУ СССС

Поштовани делегати Конгреса, колегинице и колеге, уважени гости,
Добар дан и добро дошли на 16. Конгрес СССС. Радујем се што смо, истина са месец дана закашњења, због проглашења епидемије, успели да се организујемо и, одржавањем Конгреса, завршимо изборни процес, утврдимо правце деловања и усвојимо програмска документа.

Последњих неколико месеци читаво човечанство се борило са вирусом и неизвесно је колико ће још та борба трајати. Тих неколико месеци променили су наше животе, променили су свет.

Проглашење пандемије и ванредно стање на које су државе биле принуђене због брзог и лаког ширења вируса, утицало је на промену начина међусобног комуницирања, рада и производње, међународних, али и интерних односа, утицало је на све привредне гране и секторе.

Угрожени су животи, здравље и безбедност. Али, угрожена су и бројна радна места и, морам да изразим бојазан, дугорочно су угрожени радни односи какве познајемо.

У циљу заштите живота и здравља грађана и спречавања ширења болести, усвојен је пакет рестриктивних, али неопходних мера, почев од ограничења кретања и окупљања, затварања граница, ресторана и тржних центара, забране изласка најризицијим групама, па чак и делимичног затварања градова.

Није било лако живети у изолацији, било је различитих критика и коментара, али се показало да су овакве мере дале добре резултате, здравствени систем није колабирао и многи животи су спашени.

Током трајања ванредног стања, неке службе су радиле. Одајем признање нашим колегама и запосленима у трговини, комуналном сектору, грађевинској индустрији, полицији, војсци. Признање одајем свим нашим здравственим радницима, ми их у оквиру Савеза имамо преко 50.000, на борби коју су водили за сваког пацијента, на жртвама које су поднели радећи у тешким условима, ризикујући своје здравље и животе, на стручности, хуманости и херојству које су свакодневно показивали.

За смањивање негативних ефеката проузрокованих вирусом корона и подршку привреди, држава је реаговала и пакетом економских мера. Пакетом помоћи микро, малим и средњим предузећима и уплатом три минималне зараде, држава је помогла да запослени приме зараде и да се сачувају радна места.

Помоћ су добили и остали, у виду тромесечног мораторијума на кредите, одлагањем уплате пореза и доприноса, гаранцијама за кредите под повољним условима и кредитима из Фонда за развој, као и одлагањем уплате пореза на добит самосталцима.

Очекујемо и од нове владе која буде формирана, да својим активностима помаже развој привреде и, не само очување, већ помогне у креирању нових, квалитетних радних места.

Будући да смо и пре проглашења епидемије и ширења заразе постојали и радили, дозволите ми да се осврнем и на претходних пет година нашег рада, али и економских и друштвених прилика у којима смо радили, на период између два конгреса, пре 15. марта.

Пет је тешких година за нама. Настављено је умањење права радника, на различите начине и кроз различите измене закона, али и бројне злоупотребе од стране појединих послодаваца. Тако на пример, институт ПРИПРАВНОСТ, уведен изменама Закона о раду из 2014. године, омогућио је послодавцима да га злоупотребљавају у време викенда и одмора запосленог. Изменама закона о пензијском и инвалидском осигурању, поред повећања старосне границе, запослени су кажњени трајним умањењем пензија за 0,34% за сваки месец пре навршених 65 година живота. Захтевали смо измену ове изразито неповољне одредбе. Имали смо подршку свих чланова Социјално економског савета, па је феномен да су на седници СЕС-а чланови из владе гласали за, а на седници владе против истог предлога.

Зашто се враћам на измене ова два системска закона о којима смо говорили и на прошлом конгресу? Зато што се њиховом применом наноси штета запосленима и пензионерима.

Изменама у закону о доприносима за обавезно социјално осигурање умањене су стопе доприноса за пензијско и инвалидско осигурање и здравствено осигурање. Умањења се, углавном, односе на уплате које плаћа послодавац, па вас питам зашто новац из фондова прелази у руке послодаваца?

Епидемија корона вируса показала нам је колико је значајно то што смо задржали систем у коме се здравствена делатност обавља на примарном, секундарном и терцијалном нивоу здравствене заштите, дакле систем домова здравља, лабораторија и апотека, клиничко болничких центара, специјалних болница, клиника, института и завода. Таква организација система финансирала се из средстава Фонда.

Даље, плате су у ових пет година порасле за 22%, а профити, у истом периоду, порасли су за чак 285%. Најмањи годишњи раст плата имали смо 2016. године и то 1,09%. Занимљиво је да је, те исте године, профит био већи за 99,52%.

Зараде у реалном сектору расту спорије, а све више послодаваца у реалном сектору их утврђује на нивоу минималне или тек нешто веће зараде. Интересантно је да чим послодавац лоше послује, из било ког разлога, за запослене се утврђује минимална зарада. Али, кад успешно послује и остварује добит, по правилу, изостаје увећање плата или било који други бенефит за раднике.

Са најновијим повећањем у јавном сектору, просечна зарада у децембру 2019. износила је 59.772 дин. Међутим, такозвану медијалну зараду, која је у децембру 2019. године износила 44.530 динара, примало је око 50% запослених.

Будући да Републички статистички завод не објављује више распоне плата, а неједнакости се повећавају, да ли треба да верујемо појединим економистима који тврде да испод просечне зараде прима 75% запослених?

Минимална зарада по сату у 2020. години износи 172,5 динара, што значи да је повећана за 42,56 % у односу на 2015. годину и сада износи 30.022 динара.

Да ли је то довољно? Није, јер је основица била изузетно ниска. Није, јер је минимална потрошачка корпа за 7.000 већа од минималне зараде. Није, јер 30.000 које прима око 350.000 људи, значи сиромаштво, а не достојанствен живот од рада.

Договорено је међу социјалним партнерима да 1. јануара 2021. године износ минималне зараде буде једнак висини минималне потрошачке корпе. Остаје, да видимо, да ли ће криза изазвана короном одложити датум и изменити аргументе у преговорима.

Само још неколико чињеница. У Европи не постоји минимална и просечна корпа, постоји потрошачка корпа која обезбеђује достојанствен живот грађана. А, ми смо 2019. године, уз посредовање представника Међународне организације рада, потписали трипартитни Програм достојанственог рада за Србију.

Наш трајни задатак остаје борба за веће зараде, против сиромаштва запослених. Простор и додатне аргументе за борбу дао нам је и Програм развоја до 2025. године, у коме је најављено да ће плата, за пет година, бити 900 евра, а пензија око 430 евра.

Зато и са ове говорнице поручујем, пратићемо, као синдикат, реализацију овог обећања и програма, подсећаћемо их сваке године да плате морају да расту око 13% годишње, како би се достигао овај износ.

А, као радници, даћемо свој максимални допринос развоју привреде квалитетним радом, одговорношћу и стручношћу.

У Србији је, пре проглашења епидемије, а по подацима Министарства за рад, порезе и доприносе уплаћивало нешто мање од 2,2 милиона запослених. Ако овом податку додам податак да је у Србији, по анкети о радној снази, било 2,9 милиона запослених, значи да је 700.000 било у зони несигурног рада.

Од почетка ванредног стања и током кризе изазване вирусом корона, око 16.000 људи остало је без посла, односно толико је мање оних који су уплаћивали порезе и доприносе. Тај број би био и већи да значајан број запослених није сачувао радно место, захваљујући захтевима синдиката и економским мерама владе.

Рад од куће, на који су били упућени запослени по препорукама струке и владе, био је део заштитних мера током епидемије и, са једне стране, спасао је здравље и многе животе, јер смо сведоци да је у појединим фирмама које те препоруке нису поштовале, дошло до колективног заражавања.

Са друге стране, дугорочно, постоји опасност да послодавци, мотивисани смањењем трошкова пословања, у мери у којој то буде могуће, почну да све више користе различите форме запошљавања, ван радног односа и на све краће време, односно да се значајно измени структура облика запошљавања.

Још бих једну бојазан, а сигуран сам да је делимо, поменуо овде. Србија, нажалост, стари. Морам да кажем да ме демографски подаци плаше. Чини се, становништво Србије нестаје. У првих 10 месеци прошле године, рођено је, по званичној статистици, 53.082 беба, а умрло је око 93.000 људи, што је негативни демографски прираштај од око 40.000 људи. То постаје и годишњи просек и у 2018. години негативни прираштај био је 37.680.

Имајући у виду да је, те 2018 године, умрло око 102.000 људи, да је рођено 64.000 беба, те да је емигрирало близу 50.000, значи да Србија годишње губи око 100.000 становника. Ово није само статистика. Чињеница је да Србија губи свој основни капитал, а то су људи.

Ако је у образовање сваког младог човека који оде из земље уложено око 150.000 евра, колико то новца поклањамо развијеним земљама у које ти људи одлазе. Прерачунато на годишњем нивоу, то је око 7,5 милијарди евра!

Слушајући резултате различитих истраживања на тему миграција, као основне разлоге за одлазак из земље млади наводе економске прилике, немогућност проналаска квалитетног посла, али и непостојање правне државе.

Дакле, неквалитени послови не могу да задрже оне који траже бољи живот и веће могућности. Истовремено, такви послови не могу да финансирају одржив пензијски и здравствени систем.

Подсетићу вас, тражили смо и тражимо **ВЕЋЕ ПЛАТЕ ЗА ОПСТАНАК И ОСТАНАК**.

Ради заустављања одласка грађана потребно је донети дугачак списак мера који подразумева и садржи боље услове за рад, образовање, становање, здравствену и социјалну заштиту, редовне плате и пристојне пензије.

Први корак је, можда, учињен формирањем Радне групе за економске миграције и усвајањем стратегије. Усвојићемо ми и акциони план, али добрих стратегија и акционих планова имали смо и у претходним деценијама, па су остали само мртво слово на папиру.

И још нешто. Током трајања епидемије у земљу се вратило пуно наших људи из различитих разлога: губитак посла, скупо или недоступно лечење, жеља да се буде са породицом... Влада је више пута нагласила да ће предузети кораке да те људе задржимо у Србији. Врло брзо ћемо видети ефекте.

Најбољи резултати у креирању одрживог пословног амбијента постижу се кроз договоре у социјалном дијалогу. Стога смо више пута, у јавном позиву на дијалог, истицали да је боље бити партнер него противник, као и значај социјалног дијалога за излазак из сваке кризе.

Корак је начињен у смислу редовног формалног дијалога, ту мислим на редовне седнице СЕС-а. Међутим, а то није само мој утисак, често је тај дијалог само параван иза кога се, мимо договора социјалних партнера, једнострано доносе неке важне одлуке.

У креирању позитивног економског и друштвеног амбијента, важну улогу играју медији. Нажалост, медији врло често нису, условно речено, наклоњени синдикатима. Не ретко, о нашим акцијама и захтевима се не обавештава јавност, а има и малициозних текстова.

Данашњим Конгресом завршава се изборни процес у Савезу самосталних синдиката Србије.

Које су активности Савеза самосталних синдиката Србије обележиле протеклих пет година?

Борили смо се да се рад вреднује, да се права из рада поштују и да радници живе достојанствено од свог рада. Захтевали смо стратегију развоја Србије, дефинисање приоритета, заштиту и очување националних богатстава, природних и људских ресурса, борили се против умањења права радника, за достојанствен рад и зараду, здраву радну и животну средину, безбедан рад...

Нисмо само исказивали незадовољство и захтевали од других решења, ми никада нисмо били критизери, направили смо и промовисали нашу стратегију, као документ, али и објавили синдикалну белу књигу, са предлозима за побољшање економског и друштвеног амбијента. Борили смо се жестоко против свих штетних решења, умањења и кршења права запослених, и то аргументима у дијалогу и радним групама, на улицама, у медијским наступима.

БЕЗБЕДНО И ЗДРАВО РАДНИЧКО ЈЕ ПРАВО - био је и остао наш слоган, зато је, на наш захтев, Влада Србије прошлу, 2019. годину, прогласила Годином безбедности и здравља на раду, како би се скренула посебна пажња јавности на важност ове области. Питање безбедности и здравља на раду од општег је друштвеног значаја и у заједничком је интересу за запослене и послодавце.

Упркос томе, статистика је и даље црна - у години безбедности и здравља на раду, број смртно страдалих на радном месту био је 49. Од почетка ове године број смртно страдалих, по подацима Одељења за аналитику и статистику Инспектората за рад, је 10 радника.

Анализом околности под којима је дошло до повређивања, утврђено је да су међу најчешћим узроцима смртог страдања непотпуно спровођење мера безбедности и здравља на раду на местима рада и ангажовање знатног броја необучених лица која раде на "црно".

Да ли то значи да се, упркос прописима и закону, улагање у безбедност запослених и даље посматра као непотребни трошак? Друго, логично објашњење, не постоји, бар га ми у синдикатима нисмо препознали.

Као последица глобализације, као никада раније, у ситуацији када је свет глобално село, била нам је потребна добра сарадња, координација и заједничке активности са националним синдикатима и међународним синдикалним асоцијацијама.

Међународна сарадња у тражењу заједничких решења у одбрани права радника, као и обавезе које проистичу из чланства у европским и међународним синдикалним организацијама, усмерена је на сарадњу и реализацију заједничких пројеката са ЕКС-ом, ПЕРК-ом, Солидаром, Фондацијом Фридрих Еберт, Међународном организацијом рада, Америчким центром за радничку солидарност.

У процесу придружења Србије ЕУ, инсистирали смо да се у фокус придружења стави достојанствен рад. Кроз активности у заједничком консултативном телу уз подршку ЕКС-а, као и интензивну сарадњу са Европским економским и социјалним саветом, настојимо да повећамо утицај синдиката на процес интеграције земље у ЕУ, да нагласимо поштовање и практиковање социјалног дијалога, као европске вредности у свим питањима која су од интереса за раднике, грађане и синдикате.

У борби за достојанство рада значајна нам је подршка МОП-а. На 108. редовном заседању МОП-а, у години у којој је обележено 100 година постојања ове организације, после коначног усаглашавања три социјална партнера усвојена је Конвенција о елиминацији насиља и узнемиравања на раду са Препоруком.

За усвајање Конвенције, трипартитна делегација Србије је била једногласна, па очекујем да ће скупштина, одмах по конституисању, ратификовати ову конвенцију, те да ће добити пуну примену у националном законодавству. Осим примене кроз законодавство, конвенција ће се примењивати и кроз колективне уговоре, што је веома значајно за све запослене, јер дефинише свако насиље и узнемиравање на раду, као неприхватљиво понашање и претњу.

Посебну пажњу смо и до сада посвећивали успостављању боље и редовније комуникације са синдикатима бивших југословенских република кроз удружење „Солидарност“.

Будући да је ове године 117 година постојања и рада Савеза, јубилеј који традиционално обележавамо 27. априла, дозволите ми да се на кратко вратим много

година уназад, у време у коме су радници препознали потребу да се удружују и заједно боре.

Да се вратим у време у коме готово ни једно питање из домена радних односа и заштите радне снаге није било решено. Непостојање законских прописа из области рада омогућавало је неограничену експлоатацију запослених, изузетно неповољне услове живота и рада, готово неограничено радно време, зараде смањене до минимума.

Наши преци имали су послодавце, људе који су поседовали или управљали фабрикама или занатским радионицама, са којима су могли да се договарају и преговарају. Данас је све више невидљивих послодаваца, скривених у виртуелном свету, све више оснивача платформи, агенција... Све чешће се користи метод изнајмљивања радника за обављање споредних и пратећих делатности, односно за све послове који не спадају у основну делатност фирме.

Чини се да ће све што се дешавало током епидемије убрзати овакав начин рада, рада на даљину, преко платформи за комуникацију, платформи за рад.

Наши преци изборили су се за скраћење радног времена на 10, а затим и 8 сати дневно. Данас, нове технологије, али и флексибилни прописи, омогућавају рад од 24 сата седам дана у недељи. Нема више приватног живота, одмора, социјалних и професионалних контаката. Оно што жалосно зовемо социјално дистанцирање започело је и пре короне, само је сада препоручено и пожељно. Део такве атмосфере имали су прилике да осете сви који су у својим дневним собама, кухињама и осталим просторијама у стану радили током ванредног стања.

Под притиском организованих радника, послодавци су почетком 20. века били приморани да поштују договоре и законе. Данашњи послодавци, оличени у мултинационалним компанијама и глобалним ланцима снабдевања постају државе за себе, са својим законима, буџетима, моћним правним тимовима и, по правилу, не поштују националне прописе, па чак ни уставе суверених држава на чијим територијама делују, умањују национални суверенитет и деградирају социјалну улогу државе.

Пример кршења закона и Устава је штрајк у Фиату, у јулу 2017. Мултинационална компанија која поштује своја правила, иако су супротна свим позитивним прописима у Србији. До штрајка је дошло због одбијања менаџмента да преговара, али преговора није било ни са штрајкачима, иако им то налажу закони ове државе. Да ли су они изнад државе? Колика је њихова уцењивачка моћ? Очигледно велика!

Чињеница је да се морамо припремити за нову индустријску револуцију, или индустрију 4.0, за револуцију вештина, за вештачку интелигенцију која ће нам ускоро одређивати правила игре.

Међутим, морамо се изборити да човек буде у центру ових промена.

Најтежа ће бити борба за очување стандардног запошљавања. Борба против злоупотреба технолошког развоја, дигитализације, борба против све дубљег раслојавања и све веће дискриминације. Борба за равномерну расподелу свих бенефита технолошког прогреса.

Све то захтева и нашу трансформацију, морамо наше деловање прилагодити захтевима новог доба.

Оно што је било и остало непромењено, јесте чињеница да наша снага зависи од јединства, солидарности, упорности и доследности у захтевима, као и наше бројности.

Не можемо преговарати о основним људским правима, не смемо пристајати на ниске зараде од којих се не може живети. Као синдикат, али и као часни грађани, морамо се борити против умањења и непоштовања права радника, непоштовања закона и прописа, морамо се борити за достојанство запослених, незапослених и пензионера. Морамо се борити да нам грађани не одлазе из земље.

Порука коју смо упутили ДА ПЛАТЕ УСТАНУ, А МЛАДИ ОСТАНУ, наше је упозорење да без младости и деце ни једна земља у свету, ма колико била развијена, нема будућност.

Зато још одлучније захтевајмо да се отварају квалитетна радна места, која ће градити бољу и развијенију Србију.

Промоцијом наших залагања и наших успеха, доказаћемо да су у предузећима, фабрикама и установама где су запослени синдикално организовани, ређа кршења права, услови рада повољнији, а безбедност на вишем нивоу.

Навео бих пример фабрике Јура, где нажалост, упркос уставном праву, синдикално организовање није било дозвољено. Током трајања ванредног стања, захваљујући храбрости појединаца, скренута је пажња јавности на угрожавање здравља и живота.

Ми смо били у свакодневном контакту са колегом Пеђом, кога овом приликом поздрављам, и борили се, заједно са њим, за заштиту радника, против менаџмета спремног да, зарад профита, жртвује запослене.

Наиме, на самом почетку епидемије, скренули смо пажњу на услове рада у Јури, непоштовање прописаних мера и упозорили премијерку и чланове кризног штаба на претњу од ширења заразе. Захтевали смо и интервенцију Инспектората за рад. Упркос инспекцијском надзору, који је спроведен у све три фабрике Јуре, жариште се појавило у Лесковцу, а велики број запослених оболео.

Трајни задаци у наредном периоду су и:

- Борба за равноправност и против сваког вида дискриминације
- Борба за гранске колективне уговоре
- Борба за веће плате и пензије
- Борба против све веће емисије штетних гасова који узрокују климатске промене, борба за здрав животни простор
- Слоган НЕМА ПОСЛОВА НА МРТВОЈ ПЛАНЕТИ управо нас обавезује да се, заједно са колегама широм света, боримо против умирања наше планете, за обновљиве изворе енергије, заштиту биљних и животињских врста и против свих врста загађења и загађивача
- Затим, наставак борбе за заштиту синдикалних активиста. Наиме, Законом о раду олакшана су отпуштања запослених. Најдрастичнији пример злоупотребе су отпуштања председника синдиката због синдикалног деловања у појединим фирмама.

Примери су бројни, ја ћу навести само неке:

Драгана Божић, Healt Care Europe, Ruma

Саша Николић, "Имлек" Београд

Ивица Костић, "DIS" доо трговина Београд

Др. Никола Крстовић, Музеј на отвореном "Старо село" Сирогојно

Мирјана Јовановић, Републички геодетски завод, Ниш

Мирко Ердељ, Север Транс Сомбор

Милан Костић, "Utva-avio industrija" Панчево

Саша Вукашиновић, Југоинспект Београда.д

Навео бих још један пример, рекао бих, драстичног превазилажења овлашћења, непрофесионалног обављања задатака, кршења уставних, радних и синдикалних права запослених. Већина вас зна да говорим о председнику Надзорног одбора Застава оружја, коме је опсесија постао наш синдикат и председник синдиката у предузећу, па уместо пословне политике и вођења предузећа, он обилази чланове самосталног синдиката и тера их и уцењује да изађу из нашег синдиката.

Ово је увреда и за велики број чланова надзорних одбора у бројним предузећима који одговорно раде свој посао, доносе значајне пословне одлуке за будућност предузећа којима управљају. И велика штета за привреду Србије.

Последњих пар месеци уморили смо се од свакодневног праћења података о ширењу заразе. Шта ће остати од нашег старог света када овај корона цунами потпуно престане?

Већ неко време увиђамо да ће се променити свакодневни живот, начин на који ћемо слушати концерте, гледати представе, велике спортске догађаје, начин куповине, путовања, чак вежбања и спорта.

Али највеће последице ће се осетити у сфери рада.

Према подацима МОР-а, у ризику од нестајања је 25 милиона радних места, а неки сектори су посебно угрожени: производња, директна продаја, транспорт, угоститељство и туризам, али и музика, уметност и култура.

Наш задатак је да се прилагођавамо променама и дајемо допринос у изградњи срећније, успешније развијеније Србије, а ње нема без задовољних радника и грађана. Јер, и у промењеним условима, рад ће остати, нажалост и експлоатација, па је наш задатак да још одлучније штитимо права и достојанство рада и радника.

Слоган нашег 16. Конгреса управо садржи нашу поруку, знамо шта желимо и можемо.

За будућност неопходно нам је ИСКУСТВО које имамо, а уз младе, њихову енергију, знање, њихово брзо прилагођавање и способност стицања нових вештина, и БУДУЋНОСТ ЈЕ ПРЕД НАМА.

Хвала!